

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Аналіз стану і тенденцій розвитку національного ринку золота»

Студентки 2 курсу групи ФМО-21

напрямку підготовки

«Фінанси і кредит»

Літковець А.В.

Керівник:

Длугопольський Олександр Володимирович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

План курсової роботи з економічної теорії на тему: «Аналіз стану і тенденцій розвитку національного ринку золота»

План

Вступ

1. Сутність та міжнародне значення ринку золота

2. Особливості формування ринку золота в Україні *та його стан протягом 2000 - 2015 рр*

~~3. Сучасний стан і розвиток ринку золота в Україні~~

4. Перспективи розвитку ринку золота в Україні *у XXI ст. та його місце в економіці*

Висновки

Список використаної літератури

~~Додатки~~

[Handwritten signature]
21.12.15

Виконала :

Студентка групи ФМО-21

Літковець А.В.

Керівник:

к.е.н., професор

Длугопольський О. В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Сутність та міжнародне значення ринку золота.....	6
2. Особливості формування ринку золота в Україні та його стан розвитку в 2000-2015 рр.....	16
3 Перспективи розвитку ринку золота в ХХІ та місце України в ньому.....	34
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	39

План

Вступ

1. Сутність та міжнародне значення ринку золота
2. Особливості формування ринку золота в Україні та його стан розвитку в 2000-2015 рр.
3. Перспективи розвитку ринку золота в XXI та місце України в ньому

Висновки

Список використаних джерел

Вступ

Актуальність теми курсової роботи визначається необхідністю дослідження вітчизняної золотопромисловості, орієнтованої на діяльність в умовах ринкових відносин, і створення ринку дорогоцінних металів, у першу чергу ринку золота в Україні. При цьому базою рішення даної проблеми служить як вітчизняний, так і закордонний досвід в області видобутку, переробки, виробництва і розподілу золота, а також в області організації операцій з дорогоцінним металом, проведених на товарному і фінансовому ринках.

Золото загубило ряд своїх функцій як монетарного активу: воно вже не є загальним еквівалентом, що порівнює цінності всіх інших товарів, не використовується як критерій утворення валютних курсів, тому що національні грошові одиниці тепер не мають офіційного золотого змісту. Золото втратило і функцію світових грошей, якими тепер є кредитно-паперові грошові одиниці – штучні міжнародні валюти.

Однак золото та інші дорогоцінні метали придбали нові функції, в тому числі функції незамінного сировинного компоненту у багатьох галузях світового господарства, а також зміцнили свою властивість як надійного й ліквідного інвестиційного активу та засобу збереження ліквідних активів. В Україні існує оперативний резерв золота – оперативний резерв золота - складова частина Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, визначена як резерв для забезпечення невідкладних потреб національної економіки.

Особливостями ринку золота є те, що воно фактично використовується всіма країнами у якості резервного та страхового фонду. Значна частина золота, що знаходиться зараз в резервах МВФ та центральних банків різних країн може бути виставлена на продаж.

Золотий запас України складається з афінованого [золота](#) в злитках, є державною власністю і становить частину державних золото-валютних резервів України. Він створюється Національним банком України і є власністю держави. Зберігається у Державній скарбниці Національного банку України та на металевих рахунках, відкритих Національним банком України в центральних банках інших країн та комерційних банках.

Вивчення економічних і фінансових аспектів видобутку та обертання золота ґрунтувалося на фундаментальних працях С.М. Борисова, присвячених дослідженню ролі золота в економіці розвинутих країн та праці вчених і фахівців в області світового господарства і економічних проблем золота О.Л. Алмазова, А.В. Анікін, И.П. Боженко, А.С. Булатів, В.А. Горюнов, С.И. Боргів, Л.А. Дубоносів, П.С. Зав'ялов, Л.Н. Красавина, Ю.В. Пискулов і інших. Були вивчені і використані ідеї наступних закордонних економістів: Т.Грін, Е. Дихтиль, А. Маршалл, У. Плейфейр, П. Самуельсон, Х.Хершген, Дж. Еванс.

Метою курсової роботи є дослідження фундаментальних факторів, які впливають на аналіз стану та тенденцій розвитку ринку золота, а також перспективи формування даного ринку в Україні.

Об'єктом дослідження є формування пропозиції та попиту на вітчизняному ринку золота.

Предметом дослідження є аналіз обсягів та структури пропозицій і попиту на ринках золота, а також динаміка цін на золото.

У роботі використані дані щорічного видання компанії "Gold Fields Mineral Services Ltd., London", а також спеціалізованих вітчизняних і закордонних періодичних виданнях, а також на сайтах мережі Інтернет Національного банку України, Української біржі дорогоцінних металів, Лондонської біржі дорогоцінних металів, фірми „Gold Field Mineral Services Limited”.

1. Сутність та міжнародне значення ринку золота

Ринки золота - це спеціальний центр торгівлі, де здійснюється регулярна купівля-продаж золота за ринковими цінами з метою промислово - побутового споживання, приватної тезаврації, інвестицій, страхування ризику, спекуляції, придбання необхідної валюти для міжнародних розрахунків.

За організаційною ознакою ринок золота - це консорціум кількох банків, уповноважених проводити операції з золотом: готівкові угоди з золотом (строк виконання через 48 годин після укладення), операції з акціями золотодобувних компаній, строкові (форвардні, ф'ючерсні, свопи) операції з золотом. На ринку форвардних операцій з золотом проводять хеджування, спекулятивні строкові угоди, арбітражні операції [3].

Сучасний світовий ринок дорогоцінних металів (сукупність міжнародних та внутрішніх) - це розгалужена структура глобальної цілодобової торгівлі фізичним металом і похідними інструментами, значною мірою звільнено від державного регулювання.

У сучасній світовій практиці застосовують різні форми організації ринку дорогоцінних металів:

- жорстко регульований державою ринок - єдиним (головним) покупцем та продавцем дорогоцінного металу є центральні банки, а інші суб'єкти ринку продають чи купують метал у нього (Китай, Південно-Африканська Республіка);

- торгівля дорогоцінними металами зосереджена на спеціалізованих біржах або у спеціалізованих секціях товарних чи валютних бірж правила здійснення операцій, доступ операторів (насамперед, нерезидентів) регулюється центральними банками (Франція, Туреччина);

- система вільної біржової торгівлі дорогоцінними металами (США, Люксембург, Гонконг);

- система міжбанківської торгівлі дорогоцінними металами, фактично монополізованої кількома великими банками або їх об'єднаннями (Німеччина, Швейцарія, Великобританія);

- система конкурентної міжбанківської торгівлі з фактичним домінуванням кількох банків - "маркет-мейкерів" (США, Японія, Голландія).

У деяких країнах співіснують різні форми організації торгівлі дорогоцінними металами (наприклад, біржова та міжбанківська), але це стосується тільки країн із досить ліберальним законодавством, яке дає змогу конкурентно розвиватись усім формам організації торгівлі [8].

Класифікація ринків золота:

1. За формою торгівлі:

- гуртовий - включає просування металу від постачальників до споживачів на внутрішньому ринку;

- міжбанківський - включає поставки металу посередникам, які займаються його перепродажем кінцевим споживачам;

- роздрібний ринок - включає постачання металу безпосереднім споживачам та дрібним інвесторам, які знаходяться на внутрішньому ринку [1].

2. За типом інвестора (торговельна інфраструктура ринку золота: інфраструктура внутрішнього ринку золота та інфраструктура світового (перш за все, лондонського) ринку золота. Основною "торговельною інфраструктурою" по внутрішніх операціях із фізичним золотом між уповноваженими банками та фізичними особами є каси банків. Для юридичних осіб - інвесторів, які мають право працювати лише з "безготівковим металом", при здійсненні інвестицій на внутрішньому ринку основною торговельною інфраструктурою є біржі (на даний момент в Україні це Українська міжбанківська валютна біржа) або міжбанківський валютний ринок.

3. За типом організації (біржовий і небіржовий ринки).

4. За формами товару, що обертається на них (злитки різної ваги і проб, монети різних випусків).

5. За ступенем легальності (легальні, чорні ринки).

6. Залежно від режиму, який надає держава:

- світові ринки (Лондон, Цюріх, Нью-Йорк, Гонконг та ін.);

- внутрішні вільні (Париж, Гамбург, Франкфурт-на-Майні, Амстердам, Відень, Стамбул, Ріо-де-Жанейро);

- місцеві контрольовані (Афіни, Каїр);

- чорні ринки (Бомбей та ін.) [5].

7. Відповідно до географічного розташування:

- західноєвропейські (11 - Цюріх, Париж, Лондон, Женева та ін.);

- американські (14 - в Америці, 5-у США);

- азіатські (19 - в Азії);

- африканські (8 - в Африці).

8. Залежно від обсягу здійснюваних операцій та їх різновидів існують такі види ринків дорогоцінних металів:

- міжнародний ринок - реалізуються угоди з великими партіями металів.

Правила здійснення операцій не контролюються державними органами або правила регулювання дуже ліберальні. Дозволяється вільно здійснювати операції як резидентам, так і нерезидентам (Лондон, Цюріх, Гонконг, Нью-Йорк, Сінгапур тощо). На міжнародних ринках здійснюється:

- первісна пропозиція дорогоцінних металів найбільшими видобувачами для найбільших споживачів та постачальників металу на місцеві чи регіональні ринки;

- встановлення базової ціни дорогоцінних металів для операцій на регіональних та внутрішніх ринках;

- інтервенції Центральних банків для підтримання ціни металу.

- регіональні ринки - належать до світових і також мають міжнародний характер. У своїй основі вони орієнтовані на місцевих клієнтів, більш дрібних (Париж, Мілан, Тель-Авів тощо).

- внутрішні або місцеві ринки - ринки однієї або декількох держав. На них здійснюється державний контроль. Вони поділяються на:

- вільні ринки, на яких держава не обмежує ввіз та вивіз металу і не дуже суворо здійснює регулювання. Внутрішні вільні ринки золота орієнтуються на місцевих інвесторів і тезавраторів, що визначає переважання угод з монетами, медалями, малими злитками [10]. Особливість функціонування внутрішніх вільних ринків - наявність гострої конкуренції між Канадою та СНІ А; - контрольовані ринки, на яких для резидентів встановлені досить суворі правила державного регулювання, а права нерезидентів можуть обмежуватись, аж до заборони здійснення операцій з дорогоцінними металами (Афіни, Каїр) [8]. До міжнародних ринків золота, з яких і складається світовий ринок золота, належать ринки Лондона, Цюріха, Франкфурта-на-Майні, Брюсселя, Гонконгу, Сінгапуру, Токіо, Макао, Дубаю, Бейрута, Нью-Йорка, Торонто, Монтевідео, Буенос-Айреса, Каракаса, Сантьяго.

Лондонський ринок золота започатковано у 1919 році. Основним учасником є клуб фірм - це золоті брокери Лондона (London Bullion Brokers): N.M.Rotshild and Sons, Samuel Montague, Republic Mays London, Standart Chartered Bank, Mocatta Group, Deutsche Sharps Picksley. Особливість функціонування Лондонського ринку золота - формування на даному ринку процедури фіксингу, що проводиться двічі на день. Золотий фіксинг - щоденна функція ринкової ціни золота на основі співвідношення попиту і пропозиції на нього на Лондонській золотій біржі. Ціни Лондонського ринку використовуються як довідкова база для розрахунків при укладенні довгострокових контрактів.

Ринок золота в м Цюріх у Швейцарії вважається значним центром торгівлі золотом з 70-х років. Особливість даного ринку золота полягає у його значній перерозподільчій ролі, ринок перерозподіляє майже половину світового промислового попиту на золото. Основними учасниками ринку золота в м. Цюріх є "велика трійка" банків: UBS+SBC, Credit Swiss, що належать до інноваційних банків світу і здійснюють найбільш сучасні операції з золотом. Наприклад, банк Credit Swiss здійснює наступні операції:

- продаж "спот" на металеві рахунки;
- покупка "спот", фізична поставка золота;
- строкові операції (форвард, опціон), угоди "своп";
- надання позик під заставу золота;
- структуровані за замовленням угоди на короткі та довгі строки виконання;
- угоди "своп" за місцезнаходженням металу;
- афінаж, плавка, кінцева обробка золота із напівфабрикатів.

Перевагою швейцарських банків є розгалужена мережа представництв у різних регіонах світу, що дозволяє безперервно бути присутнім на міжнародному ринку золота, укладаючи операції з фізичним золотом і "паперовим" металом, пропонувати клієнтам різні за розміром золоті злитки, широкий спектр операцій з використанням похідних фінансових інструментів.

Ринок золота США є лідером у ф'ючерсній торгівлі золотом. Основні центри торгівлі ф'ючерсними контрактами на золото є Нью-Йоркська товарна біржа (Commodity Exchange - COMEX), Міжнародний валютний ринок (International Money Market - IMM), Чиказька товарна біржа (Chicago Mercantile Exchange - CME) Характерною рисою даного ринку є наявність сегмента торгівлі золотом у злитковій формі. Основними учасниками даного ринку є оптові дилери, що здійснюють поставку виробничим та комерційним споживачам. Основними американськими банками, що є провідними маркет-

мейкерами на міжнародному ринку золота, є Дж. Р. Морган, Дж. Арон & Ко. Особливість даних ринків - широке розповсюдження угод венчурного характеру: строкових угод на 1,3,6 місяців з чітко зафіксованою сумою контракту обсягом 100 унцій.

Канадська золота біржа є центром опціонної торгівлі.

Гонконгський ринок представлений представництвами крупних золотих дилерів із Цюріха, Лондона, Нью-Йорка та Франкфурте. Основний інструмент торгівлі - ф'ючерсні контракти.

Серед місцевих ринків, що контролюються, найбільш вагомим є ринок золота в Саудівській Аравії, який забезпечує сировиною ювелірну промисловість за рахунок імпорту.

9. Залежно від наявності металів у кожній операції ринок дорогоцінних металів умовно можна поділити на:

- ринок фізичного наявного металу;
- ринок безготівкового (паперового) металу.

"Чорні ринки золота виникають як реакція на державні валютні обмеження, що розповсюджуються на операції з золотом.

Основні елементи пропозиції золота: новий видобуток золота, державні резерви золота, приватні резерви золота, продаж золота інвесторів, продаж золота тезавраторів, продаж золота спекулянтами, контрабанда.

Золото на ринки поставляється у вигляді стандартних злитків: злитки, золоті монети старого карбування, сувенірні монети, листи, пластини, дроти, золоті сертифікати.

Основними елементами попиту на золото з економічного погляду є: промислово-побутове споживання, ювелірна промисловість, радіоелектроніка, атомно-ракетна техніка, зубопротезна галузь; приватна тезаврація, інвестиції, спекулятивні угоди, купівля золота центральними банками для поповнення своїх золотовалютних запасів.

Об'єктами операцій на ринках золота виступають: золото у вигляді стандартних злитків: злитки міжнародного зразка в 400 тройських унцій (12,5 кг) з пробою, не менше 995; великі злитки з пробами від 900 до 916,6 і вагою в декілька кілограмів; малі злитки від 1 005 до 990 г; золоті монети як старого карбування, так і сучасні ювілейні та сувенірні монети, золоті листи, пластики, дроти, золоті сертифікати (документ, що засвідчує право їх власника отримати за його пред'явлення визначену кількість даного металу).

Основними суб'єктами ринку золота є [14]:

1) постачальники металу (видобувні компанії, асоціації виробників, афінажні підприємства тощо). Видобувні компанії є учасниками первинного ринку золота. Представлені як малими фірмами, так і великими корпораціями. Промислові, ювелірні та афінажні підприємства належать до промислового сектора ринку золота, основне призначення - чистка та облагороджування золота;

2) спеціалізовані посередники (комерційні та інвестиційні банки, дилерські компанії, біржі). Біржі представлені секціями, що займаються торгівлею дорогоцінними металами. Банківський сектор представлений центральними банками, що є найбільшими операторами на ринку золота, які встановлюють правила торгівлі золотом та комерційними банками, що здійснюють посередницькі операції між покупцями і продавцями золота. Брокерські компанії - діють за дорученням і за рахунок своїх клієнтів, виступають посередником між продавцем і покупцем. Даний учасник не надає своїх котирувань і не тримає відкритих позицій. Прибуток компанії складають комісійні від укладених угод. Дилери - в основному великі банки, що регулярно проводять оптові операції у міжнародних центрах торгівлі;

3) фінансові і промислові споживачі (центральні банки, інвестори, афінажні заводи, ювелірні підприємства, електронне виробництво, дантисти тощо).

Основні учасники ринку фізичного металу:

- маркетмейкери - учасники, що формують ринок, постійно підтримують двосторонні котирування на купівлю чи продаж, інформують зацікавлених осіб (клієнтів, інших маркетмейкерів);

- звичайні учасники - не формують ринкової ціни, орієнтуються у своїй діяльності на котирування маркетмейкерів.

До особливостей функціонування ринків золота належить вплив подвійного статусу даного металу, що одночасно виступає як цінний стратегічний сировинний товар і реальний резервний та фінансовий актив, на діяльність світових ринків золота.

Історія золота налічує приблизно шість тисяч років. Цей найстародавніший з відомих людині метал в сучасних умовах посідає важливе місце в міжнародних економічних відносинах, в економіці кожної з країн світу і, нарешті, виступає символом багатства людей.

В умовах світової фінансово-економічної кризи, а відповідно, нестабільності світового валютного та фінансового ринків поживляються операції із золотом – активом, який сьогодні визнається у всьому світі як один з найстабільніших. Довіра до золота і з боку держав, і з боку інвесторів сьогодні як ніколи є високою. Міжнародне інвестування не обмежується вкладанням коштів у цінні папери чи реальну виробничу діяльність. Сучасні ринки дають змогу розміщувати вільні кошти в інші активи, наприклад, у золото (золоті зливки) [2].

На думку світових та вітчизняних експертів, основними факторами, які впливатимуть на ринок дорогоцінних металів у майбутньому, будуть економічні, а саме (грошово-кредитна політика найбільших держав, темпи інфляції, обсяги видобутку, високий попит з боку найбільшої та найчисленнішої держави світу Китаю, та інших міжнародних інвесторів, ціна на енергоресурси) та політичні фактори [1].

Сьогодні золотий запас існує в трьох формах:

- централізовані запаси в казначейських і державних банках;
- приватні накопичення фізичних та юридичних осіб (фірм, банків);
- метал використовується в галузях економіки, наприклад у ювелірній та зубопротезній справі.

Джерелом пропозиції золота на ринку служить: новий видобуток золота [основне джерело (до 80 %) пропозиції золота на ринку (до 2500 т на рік)]; державні резерви золота; приватні резерви золота; продаж золота інвесторів; продаж золота тезавраторів; продаж золота спекулянтами; контрабанда [4].

Золото на ринки поставляється у вигляді стандартних зливків: зливки (наприклад, зливки міжнародного зразка 12,5 кг з пробою, не менше 995); золотих монет старого карбування; сувенірних монет; листів; пластин; проволочок; золотих сертифікатів.

Джерелом попиту на золото з економічного погляду є: промислово-побутове споживання; ювелірна промисловість; радіоелектроніка; атомно-ракетна техніка; зубопротезна галузь; приватна тезаврація; інвестиції; спекулятивні угоди; купівля золота центральними банками для поповнення своїх золотовалютних запасів.

У світі функціонує понад 50 ринків золота. Провідне місце належить ринкам золота у Лондоні та Цюриху.

Слід зазначити, що з початком нового тисячоліття золото стало особливо привабливим інвестиційним активом завдяки перманентному зростанню його ціни внаслідок обмеженості пропозиції в рамках Вашингтонської угоди, що дає змогу інвесторам отримувати значні доходи у середньо- та короткостроковій перспективах.

Прихильники теорії подальшого зростання ціни на золото кажуть, що популярність інвестицій у метал буде тільки зростати, що неминуче призведе до збільшення цін. Скептики стверджують, що золото – це лише товар і вже в 2009

році пропозиція цього товару на світовому ринку значно перевищувала попит, а зростання цін - це наслідок спекуляцій, що неминуче призведе до обвалу цін. Хто з цих фінансистів матиме рацію, покаже лише час.

Можна зробити висновок, що і в сучасних умовах зберігаються певні якості золота як валютного металу, тобто золото продовжує виконувати важливу роль у валютній сфері надзвичайних світових грошей.

2. Особливості формування ринку золота в Україні та його стан розвитку в 2000-2015 рр.

Якщо говорити про ринок золота в Україні, то сьогодні для нього характерні такі загальні риси, як молодість, нерозвинутість, непрозорість тощо. Процес формування вільного внутрішнього ринку золота й дорогоцінних металів в Україні розпочався переходом країни до ринкових перетворень, коли були започатковані реформи зі скасуванням державної монополії на операції з дорогоцінними металами та лібералізацією загальної системи державного контролю й регулювання їх обороту всередині країни. Тому процес його формування ще й сьогодні не можна вважати завершеним, зокрема через низку прогалин у нормативно-правовій базі та брак центральної бізнес-ланки в організації торговельних відносин (центральної інфраструктури ринку)[15].

Стрімке зростання обсягів імпортованого і проданого металу вже наприкінці 1990-х років було зумовлене насамперед стрімким зростанням ювелірної галузі, а потому й попитом з боку непромислових споживачів (фізичних та юридичних осіб). Поступове збільшення банків - учасників цього ринку призвело до зниження торгової маржі й наближення внутрішньо українських цін на банківські метали до світових котирувань.

Нині вітчизняні ціни на банківські метали, насамперед на золото, цілковито відображають світовий курс, тобто наш внутрішній ринок "б'ється в одному пульсі" із зовнішнім, що є свідченням інтегрованості у світовий ринок банківських металів. Йому доводиться мати справу з усіма процесами та тенденціями світового ринку золота.

Сьогодні Україна - чистий імпортер банківських металів, оскільки власного видобутку фактично не має[6].

Видобутком золота на Україні зараз займаються тільки АТ Укрполіметали на Мужієвському родовищі і компанія Донецький кряж на Бобриковському родовищі. Вважається, що рентабельний видобуток можливий ще на

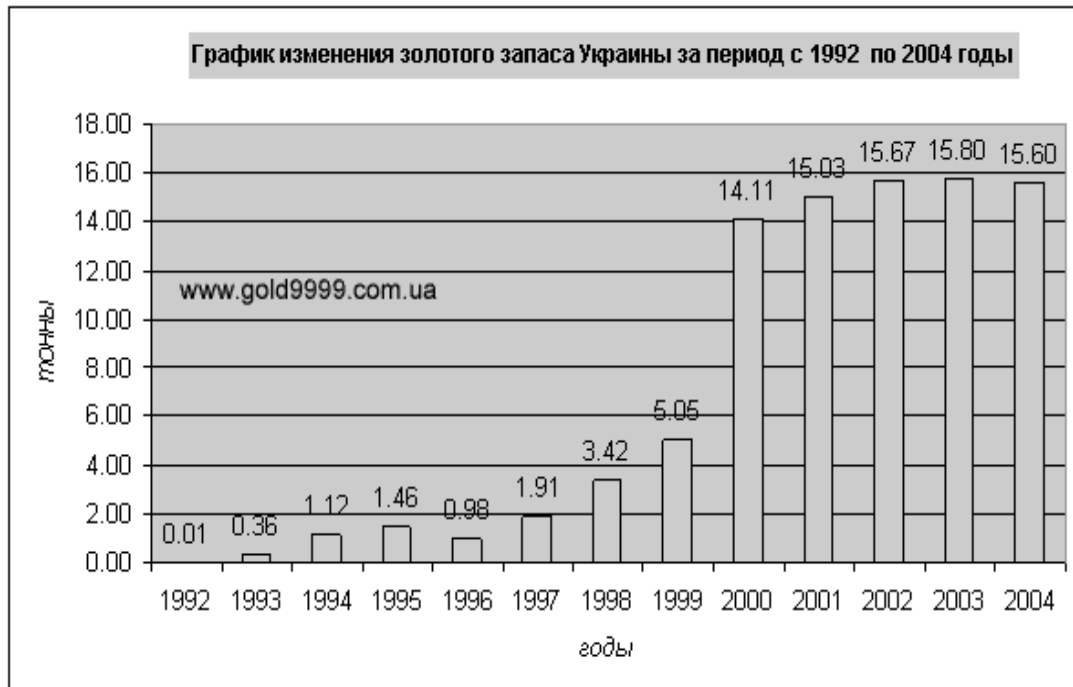
Сергієвському і Травневому родовищах. Немає даних про участь у золотодобуванні на Україні відомих іноземних і в тому числі російських компаній. Повідомлялося, що недавно Міністерство економіки анулювало видану в 1997 р. російській компанії Тукурингра ліцензію на експлуатацію закарпатського родовища Сауляк. Роботами на ньому зайнялася компанія Укрполіметали, спеціально створена 7 років тому під проєкти українського золота. Планується переробляти руду на Мужієвському золотополіметалевому комбінаті, для чого підшуковуються іноземні партнери. По оцінках геологів, підтверджені запаси родовища Сауляк складають 11,3 тонн золота. Воно також має у своєму розпорядженні запаси срібла.

За повідомленням World Gold Council, обсяг запасів золота в державному резерві України:

за станом на червень 2004 року склав 15,6 тонни, що складало 2,2% від загального обсягу золотовалютних запасів країн.

за станом на квітень 2005 року дорівнює 15,9 тоннам, що складало 2,1% від загального обсягу золотовалютних запасів країни.

По величині запасів золота Україна займає 53і місце з 111 суб'єктів, представлених у світовому рейтингу. На рис. 2.1 наведені показники динаміки росту золотого запасу України за роки незалежності.

Рис.2.1. Динаміка зміни золотого запасу України з 1992 по 2004 рік [10]

Фізичний запас золота в золотовалютних резервах України становить – 17,501 т станом на 31.12.2006 та 17,621 т станом на 31.01.2007 року, тобто за 1 місяць НБУ купив 120 кг золота, а за 2 роки після 2004 – 2,02 тони золота [9].

Варто також зауважити зростання популярності банківських продуктів, пов'язаних із золотом, серед фізичних та юридичних осіб. За нормативними актами НБУ отримати від банків готівкове золото можуть лише фізичні особи або промислові споживачі. З появою золотих депозитних програм комерційних банків купівля злитків з метою заощадження та збереження коштів стала менш привабливою. А проте юридичні особи, особливо страхові компанії, мають бути зацікавленими в такому варіанті хеджування валютних ризиків. Падіння темпів зростання імпорту банківських металів є свідченням поступового насичення готівкового попиту на золото, тоді як попит на операції з безготівковим золотом, за прогнозами експертів ринку, буде тільки зростати. Ринок таких послуг в Україні лише розвивається, тому, враховуючи його потенціал, можна

прогнозувати зростання обсягів операцій фізичних та юридичних осіб із безготівковим золотом упродовж найближчого десятиліття[12].

Уповноважені банки здійснюють операції з надання та отримання банківських металів (з їх фізичною поставкою або без неї) у заставу. Заставні операції уповноважених банків з фізичною поставкою банківських металів здійснюються:

- у разі використання банківських металів на території України як застави за умови отримання уповноваженим банком або його клієнтом індивідуальної ліцензії Національного банку на право проведення такої валютної операції;
- у разі вивезення уповноваженим банком банківських металів за межі України за умови отримання уповноваженим банком індивідуальної ліцензії Національного банку на право проведення такої валютної операції.

Здійснення уповноваженими банками застави банківських металів (без фізичної поставки банківських металів) не потребує одержання вищезазначених індивідуальних ліцензій Національного банку.

Уповноважені банки проводять операції із залучення банківських металів на вклади (депозити) клієнтів з письмовим оформленням депозитних договорів. Залучення уповноваженими банками банківських металів на вклади (депозити) здійснюється з їх фізичною поставкою або без неї.

Під час здійснення операцій з банківськими металами проценти закладами (депозитами) у банківських металах сплачуються як у банківських металах, так і в гривнях на умовах, визначених депозитним договором.

В табл. 2.1 наведені дані про наявність та курси продажу та зворотного відкупу золота в комерційних банках України станом на 16.06.2007 року [5].

Таблиця 2.1.

**Наявність та курси продажу та зворотного відкупу золота в комерційних
банках України станом на 16.06.2007 року [5]**

Назва ▲	банк	Наявність, кг	Ціна продажу за 1 г металу, (грн)		Ціна зворотного відкупу за 1 м металу в 100 граммових злитках (грн)
			Розниця за 100 г	Оптом от 1000 г	
Надра		20	109	108.6	104.3
ВАБанк		5	109.95	108.5	104.8
Укргазбанк		25	108.1	107.6	105.4
Кредитпромбанк		10	108.5	108.1	103.6
Дністер		5	109.38	109.23	100.35
Приватбанк		122	110.41	110.31	92.68
Хрещатик		20	107.4	107	104
Таврика		30	108	107.3	104.2
Перший Український міжнародний банк		5	108.2		
ПРАВЭКСБАНК		5	115	107.5	105.3
Мегабанк		10	109	108.5	105.63
Ощадбанк		10	109	108.38	105.13
ТАСКомерцбанк		5	114.5	102.9	
ДОНГОРБАНК		9	113	111	67.5
Брокбизнесбанк		5	109	108.5	104
Трансбанк		3	109	107.2	105
Укрэксимбанк		10	109.6	107.4	99.4
УПБ		30	108.5	108	100
Фінанси і кредит		10	107.9	107.8	104.8
Райффайзен Аваль	Банк	6	118.05	116.45	83.82
Индустриалбанк		1	113.2	112.3	106.8
ЕкспресБанк		10	113	112	97
Пивденный		2	114.5	114.5	105
Инпромбанк		1	111	109	105
Укрсоцбанк		6	111	114.8	90
Промінвестбанк		20	111	108	
ЕКСПОБАНК		10	111.9	110.78	100.71
Родовид банк		20	108.5	107.3	103.5
Демарк		5	108.5	108	101
Форум		7	112.5		

Банк регіонального розвитку	1	114.5	113	70
Базис	4	110.5	110.5	
Имэксбанк	3.5	116	111.5	
Капітал	1	115.38	114.94	
Універсальний банк розвитку і партнерства	2	111	111	100

Якщо в середині 2007 року аналітики компанії Merrill Lynch прогнозували середню ціну на золото в 2008 році \$650 за тройську унцію (раніше вони чекали \$600 за унцію), то вже на початку 2008-го світові ціни на золото досягли історичного максимуму в \$855 за тройську унцію. Всього ж у 2007 році золото виросло в ціні більш ніж на 30%, що свідчить про надійність цього напрямку інвестування. Гравці, що вклали засоби в банківське золото 5 років тому, коли воно коштувало 330 доларів, зараз збільшили б свій стан майже в два рази. Щодо того, чи зросла ціна на золото в 2008 році, більшість експертів відповідають, що зростання відбулося, але не так стрімко, як у 2007. Висока ціна золота відображає попит банків і інвестиційних фондів, які сподіваються захистити себе від коливань фінансових ринків. Тому, якщо нестабільність на фінансових ринках зберігатиметься і далі, попит на золото буде тільки рости. Підводячи невеликий підсумок, нескладно зрозуміти, що внески в золоті вигідні, коли вони довгострокові - 3-5 років, і сума внеску повинна складати принаймні 10 тис. грн. Вкладати краще всього не на піку зростання ринку, що має місце зараз, а слід почекати, поки ринок небагато остигне. Безумовно, при покупці золота присутні і ризики. По-перше, ринковий, пов'язаний з можливим зниженням ціни золота - вартість золота безпосередньо залежить від ситуації на міжнародних ринках. По-друге, це ризик ліквідності, коли ви не зможете вчасно знайти покупця на золото, але це не відноситься до депозитних внесків.

Позиція Національного банку України в цьому аспекті передбачувана: поступова дерегуляція ринку і розширення спектра дозволених операцій з метою подальшого розвитку ринку дорогоцінних металів.

Водночас діє низка обмежень операцій із золотом як для фізичних (кредитувати у золоті можна лише промислових споживачів), так і юридичних осіб (купувати готівковий можуть лише фізичні особи та промислові споживачі), а також для нерезидентів (є проблема, пов'язана з регулюванням у разі перетину кордону). Пояснюється це насамперед фінансовими ризиками, браком власного видобутку чи гарантованого джерела надходження золота, а також прагнення запобігти можливим зловживанням і шахрайству. Все це є ознаками нерозвинутості ринку золота. Дійсно, до створення сучасної української біржі золота ще далеко, оскільки ні кількість гравців, ні обсяги ще не досягли рівня розвинутих країн Європи. Сьогодні український ринок золота є ринком індивідуальних домовленостей та банків з великими виробниками і оптовими покупцями, і курси купівлі та продажу металу мають різницю (маржу) в 6-9%.

Таблиця 2.2.

Золотовалютні (міжнародні) резерви НБУ
мільйонів [дол. США](#), станом на: [19]

Дата	Обсяг резервів в іноземних конвертованих валютах	Резервна позиція в МВФ	Спеціальні права запозичення	Обсяг золота в міжнародних резервах	Резерви загалом	Примітки
1999 31 грудня	—	—	—	—	▲ 1 212,00	приріст за рік на 16,0%
2000 31 грудня	—	—	—	—	▲ 1 628,00	приріст за рік на 34,0%
2001 31	1 121,00	—	—	—	▲ 3 095,00	приріст за

грудня						рік на 90,0%
2002 23 серпня	—	—	—	—	▲4 018,00	—
2003 31 грудня	—	—	—	—	▲6 937,00	—
2004 31 грудня	9 153,80 (готівкою 147,4)	—	—	222,3	▲9 524,90	—
2005 31 січня	9 677,87 (готівкою 147,13)	—	—	217,84	▲10 058,61	—
2005 31 грудня	—	—	—	—	▲19 394,76	—
2006 31 грудня	—	—	—	—	▲22 256,4	приріст за рік на 14,8%
2007 31 грудня	—	—	—	—	▲32 462,12	приріст за рік на 45,9%
2008 31 грудня	—	—	—	—	▼31 543,33	зменшення за рік на 2,8%
2009 31 грудня	—	—	—	—	▼26 505,00	—
2010 1 липня	29 767,21	0,03	—	1 021,40	▲30 875,73	—
2010 31 грудня	—	—	—	—	▲34 570,00	—
2011 1 вересня	36 595,00	0,03	8,49	1 601,93 (понад 27,5 т)	▲38 205,55	—
2011 31 грудня	—	—	—	—	▼31 794,59	зменшення за рік на 8,1%
2012 1 липня	27 627,70	0,3	19,55	1 670,38	▼29 318,00	—
2012 31 грудня	22 647,00	—	—	1 890,00	▼24 546,00	зменшення за рік на 22,8 % або на 7 248,00

2013 травня	1 23 470,00	0,03	62,45	1 710,00 (понад 36,1 т)	▲ 25 200,00	—
2013 липня	1 21 697,50	0,03	14,32	1 431,95	▼ 23 143,80	зменшення за півроку на 5,7%

На кінець літа 2011 року НБУ мав резерви у понад 38 млрд дол. - рекордний показник за всю історію незалежності України.

На січень 2014 резерви становили 20,415 млрд дол. Станом на 19 листопада 2014, як заявила голова НБУ Валерія Гонтарева, у валютних резервах країни є 12,5 млрд дол.

Отож недооцінка можливих фінансових ризиків є вельми небезпечною для національних банків різних країн. Сучасна світова система настільки інтегрована, а національні економіки настільки взаємозв'язані, що будь-які різкі зміни в одному регіоні одразу відлунюють в інших. Дуже обережна зміна облікової ставки ФРС - по 0.25—0.5% впливає на всіх без винятку гравців на світовому ринку.

В Україні існує оперативний резерв золота – оперативний резерв золота - складова частина Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України, визначена як резерв для забезпечення невідкладних потреб національної економіки. Формування цього фонду забезпечується законом України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»[7].

Золотий запас України складається з афінованого [золота](#) в злитках, є державною власністю і становить частину державних золото-валютних резервів України. Він створюється Національним банком України і є власністю держави. Зберігається у Державній скарбниці Національного банку України та на

металевих рахунках, відкритих Національним банком України в центральних банках інших країн та комерційних банках, в тому числі в іноземних та регулюється статтею 8 закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними»[7].

На українському ринку, на мою думку, зниження ціни на золото не буде відбуватися так стрімко як на світовому, так як НБУ проводить валютні інтервенції, чим не допускає знецінення гривні відносно долара. Якщо долар не буде зростати, то у інших товарних активів не буде знижуватись попит, а разом з ним і ціна, включаючи й золото. Однак валютні інтервенції виснажують золотовалютні резерви нашої держави і невідомо, скільки ще вона зможе проводити дані операції, а їх припинення викличе обвал гривні, ріст долара та інших валют.

На жаль, Україна не зможе втримувати довго існуючу ціну на золото, при її зниженні на світовому ринку. В світовому масштабі цьому могла б зарадити стабілізація ситуації в Греції, підвищення світових цін на нафту та зниження в ціні державних боргових паперів США. Щоб стимулювати попит на золото Україна може далі проводити валютні інтервенції та підвищити банківську ставку на вклади у золоті. Таким чином у населення виникне бажання здійснювати інвестиції у золото, для отримання додаткових прибутків, якщо воно не буде знижувати в ціні, а банківська ставка повинна буде перебивати зниження цін на золото.

Світове зниження цін на золото та ріст долара щодо шести основних валют ослаблює українські золотовалютні резерви, так як НБУ почав активно замінювати долари США на австралійські долари та швейцарські франки[17]. Стабілізація золота на світовому ринку, ліквідувала б загрозу зниження його ціни і на українському. Ліквідація причин, що зумовили ріст долара і поведінку золота як «нестабільного активу» повернули б ціни на золото до позитивної

динаміки. Для втримання золотом поточних позицій на державному ринку можна запропонувати продовження валютних інтервенцій, хоча це доволі двояка допомога ситуації, що склалася. З одного боку, такі операції утримають курс долара, але з іншого призведуть до виснаження золотовалютних резервів, що призведе до негативних наслідків у майбутньому. Зважаючи на зростання курсу долара, проводити такі операції буде надалі буде важче.

Іншою загрозою, яку несе в собі знецінення золота і зростання долара є «здешевлення» національних золотовалютних резервів, адже вони зберігаються не лише в золоті й доларах, а й у вже вищезазначених валютах, що понизили свій курс відносно долара США – швейцарські франки та австралійські долари. Якщо ж зростання долара буде продовжуватись і далі, то для поліпшення ситуації з золотовалютними резервами можна буде конвертувати інші валюти резерву в долари, але обмінювати золото на валюту не варто, незважаючи на зниження його ціни по таким причинам: долар США, як і іншої валюти на мають власної внутрішньої вартості; золото завжди буде високоліквідним товаром, незважаючи на тимчасове зниження ціни; переведення золота в валюту зараз принесе втрати, адже в даний момент має нижчу вартість на світовому ринку, ніж раніше; зростання одного з активів, як і падіння є тимчасовим явищем і невідомо, як надалі буде складатися поведінка долара, адже негативним сигналом є перехід від доларового до мультивалютного зберігання золотовалютних резервів країн.

Станом на 1 жовтня 2015 р. ситуація на ринку дорогоцінних металів характеризувалася зниженням котирувань у першій половині дня. Сьогодні під час ранкової торговельної сесії в Азії золото торгувалося на рівні \$868,00-\$883,00 за унцію. При відкритті Нью-Йоркської товарної біржі золото на торгах було на рівні \$880,00, після чого дещо знизилося. 30 вересня на товарній біржі в Нью-Йорку закриття було зафіксовано на позначці \$870,00 за унцію [2].

З огляду на нові реалії, зокрема й стосовно ролі золота у сучасному світі, сьогодні є потреба у професійно-розробленій, науково обґрунтованій стратегії всіх учасників банківської системи України — стратегії, яка б врахувала вельми високий рівень інтегрованості вітчизняної економіки у світову та її вразливість до змін на світовому ринку[8].

Сьогодні український ринок золота є ринком індивідуальних домовленостей та банків з великими виробниками і оптовими покупцями, і курси купівлі та продажу металу мають різницю (маржу) в 6-9%! Але ж відомо, що високий рівень маржі є ознакою низької ліквідності ринку. Крім того, про його нерозвинутість свідчить вузький (порівняно зі світовим ринком) спектр здійснюваних банками операцій із золотом, дозволених НБУ[9].

Отже недооцінка можливих фінансових ризиків є вельми небезпечною для національних банків різних країн. Сучасна світова система настільки інтегрована, а національні економіки настільки взаємозв'язані, що будь-які різкі зміни в одному регіоні одразу відлунюють в інших. Дуже обережна зміна облікової ставки ФРС - по 0.25—0.5% впливає на всіх без винятку гравців на світовому ринку.

Таблиця 2.3.

**Ціни на дорогоцінні метали в брутті на 25.04.2016:
гривень за грам металу (без ПДВ) [20]**

Проба металу	Назва металу			
	золото	срібло	платина	паладій
333	336,40			
375	378,83	4,62		
500	505,11	6,17		200,21
583	588,95			
585	590,97			

750	757,66	9,25		
800		9,86		
830		10,23		
850				340,35
875		10,79		
900	909,19	11,10	689,36	
916	925,35	11,29		
925		11,41		
950			727,66	
958	967,78			
960		11,84		
999	1009,20	12,32		
999,5			765,58	400,21
999,9	1010,11	12,33		

Золото проб, не зазначених у таблиці 2.3., купувати за цінами, обчисленими виходячи із ціни 1010,21 гривні, срібло – 12,33 гривні, платину – 765,96 гривні, паладій – 400,41 гривні за грам металу в чистоті. Обчислення проводити за формулою:

$$(a \times b) / 1000 ,$$

де а – проба металу, b – ціна металу в чистоті.

З огляду на нові реалії, зокрема й стосовно ролі золота у сучасному світі, сьогодні є потреба у професійно розробленій, науково обґрунтованій стратегії всіх учасників банківської системи України — стратегії, яка б врахувала вельми високий рівень інтегрованості вітчизняної економіки у світову та її вразливість до змін на світовому ринку[8].

Висока ціна золота відображає попит банків і інвестиційних фондів, які сподіваються захистити себе від коливань фінансових ринків. Тому, якщо нестабільність на фінансових ринках зберігатиметься і далі, попит на золото буде тільки рости. Підводячи невеликий підсумок, нескладно зрозуміти, що внески в золоті вигідні, коли вони довгострокові - 3-5 років, і сума внеску повинна складати принаймні 10 тис. грн. Вкладати краще всього не на піку

зростання ринку, що має місце зараз, а слід почекати, поки ринок небагато остигне. Безумовно, при покупці золота присутні і ризики. По-перше, ринковий, пов'язаний з можливим зниженням ціни золота - вартість золота безпосередньо залежить від ситуації на міжнародних ринках. По-друге, це ризик ліквідності, коли ви не зможете вчасно знайти покупця на золото, але це не відноситься до депозитних внесків [12].

Розвиток корпоративного сектору економіки України є неможливим без залучення зовнішнього фінансування. При цьому ринок капіталу, що сформувався в Україні, у силу відомих причин далеко не завжди здатний задовольнити потреби в додатковому фінансуванні компаній, що динамічно розвиваються. За таких обставин українські емітенти дедалі частіше звертають свій погляд на зарубіжні ринки капіталу, вихід на які підтверджує відкритість та публічність компанії, дає об'єктивне уявлення про її вартість, дозволяє розширити коло потенційних кредиторів, підвищує інвестиційну привабливість та формує позитивний імідж на міжнародному рівні, демонструє зацікавленість власників компанії в її довгостроковому та стабільному розвитку.

Проведення первинного публічного розміщення акцій у рамках IPO, випуск єврооблігацій, емісія депозитарних розписок є основними способами виходу українських компаній на зарубіжні фондові ринки. Кожний з цих способів має свої переваги, але водночас пов'язаний і з низкою труднощів для емітентів. Так, здійснення IPO вимагає проведення низки підготовчих заходів, спрямованих на підвищення «прозорості» компанії, її фінансової звітності та структури володіння активами, удосконалення системи корпоративного управління, поліпшення відносин з акціонерами, інвесторами та кредиторами. Важливе значення має вибір фондової біржі для розміщення акцій, адже котирування акцій на відомій міжнародній біржі є істотним іміджевим фактором для підвищення статусу компанії. Як показує досвід, рейтинг компанії, яка пройшла лістинг навіть на альтернативній торговельній площадці

всесвітньо відомої фондової біржі, буде значно вищим, ніж після проходження лістингу на будь-якій з маловідомих регіональних чи місцевих фондових бірж, на кшталт українських. Зазвичай українські емітенти віддають перевагу Варшавській та Лондонській фондовим біржам, залежно від масштабів бізнесу компанії, обсягу емісії та цілей, що ставляться при проведенні IPO.

Окрім цих організаційних питань, пов'язаних із виходом на міжнародні фондові ринки, українські емітенти мають також виконати ряд нормативних вимог, що сформульовані в чинному законодавстві. Так, згідно з ч. 2 ст. 37 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» українські емітенти можуть розміщувати цінні папери за межами України виключно на підставі дозволу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР). Порядок видачі дозволу на розміщення та/або обіг цінних паперів українських емітентів за межами України (далі – Порядок видачі дозволу) був затверджений НКЦПФР 20 червня 2013 року. Відповідно до його приписів, від емітента, який бажає розмістити свої цінні папери за кордоном, вимагається одночасне виконання наступних умов:

- проведення реєстрації випуску цінних паперів;
- допущення цінних паперів до біржових торгів на одній із українських фондових бірж;
- відповідність кількості цінних паперів, які розміщуються за межами України, нормативу, встановленому НКЦПФР. Згідно з Порядком видачі дозволу кількість акцій, які планується розмістити за кордоном, не повинна перевищувати 75% від загальної кількості акцій відповідного випуску.

3. Перспективи розвитку ринку золота в XXI та місце України в ньому

З розвитком суспільства відбувається переоцінка соціально-економічної сутності золота, її функцій і ролі, як в національних економіках, так і в світовій економіці. Золото було і залишається важливим економічним і політичним інструментом у руках провідних держав світу. Оцінюючи ситуацію, що складається на світових фінансових ринках, потрібно відзначити таку перспективу як повернення світової економіки до золота як єдиної міри вартості. Саме тому золото представляє особливий інтерес для дослідження в умовах глобалізації світової економіки [21].

Поштовхом до активізації продажів цього металу на початку 21 століття стали побоювання, котрі пов'язані з ймовірністю появи додаткової пропозиції металу на ринку, що може статися в результаті продажу золота (обсяг продажів за очікуваннями повинен скласти близько 403.3 т.)[3]. Цей обсяг, скоріш за все, буде розпродаватися впродовж декількох років. При цьому мала ймовірність того, що плановане до продажу золото потрапить на ринок. Скоріш за все, воно прямо розподілиться між центральними банками та біржовими фондами, які зацікавлені в ньому. Таким чином, можна вважати, що даний захід не зможе змінити загальної тенденції, в той час як поява негативних моментів – зниження котирувань золота, розглядається як непогана можливість вступу нових країн в ринок за нижчими цінами, що сприятиме більшій конкуренції на ринку.

Тим часом як розвинені країни розпродають свої золоті резерви, все більше зацікавленості до збільшення частки металу у своїх золотовалютних резервах з'являється з боку економік країн, що розвиваються. Політика кількісного пом'якшення США істотно підвищує ймовірність інфляційного сценарію і девальвації валют, на фоні чого спостерігається бажання ряду країн диверсифікувати ризики своїх золотовалютних резервів. Звісно, дані тенденції та існування потенційної можливості масштабного розширення попиту різних країн, переважно тих, що розвиваються, – це підтримуючі фактори для ринку.

Отже, в цілому перспективи на світовому ринку золота оцінюються позитивно. Але, стає все важче і важче знайти великі родовища, і початок розробки цих родовищ займає набагато більше часу, ніж десять років тому, а також набагато більше фінансування на будівництво шахт. В минулому році відкрито було всього 3 родовища, тоді як десять років назад було відкрито 11, і нині жодне з них не може бути класифіковане як "гігантське", тобто, запаси котрого склали б більше 20 млн. унцій. У цілому по світу рівень видобутку золота за рік впав на 2.5% . "Бичачий тренд" на ринку золота зберігається і зараз немає ознак для його закінчення. Ми навряд чи побачимо нові шахти у найближчий час, а також навряд чи можна буде замінити старі шахти, що закриваються, як очікувалося швидко [3].

З метою розширення спектра проведення операцій і підвищення якості послуг, що надаються на ринках золота, необхідно сприяти розвитку конкуренції, тобто формувати альтернативні центри сили. Це зробить золото більш ліквідним активом. Найбільш вірогідними кандидатами на цю роль можуть стати великі комерційні банки, інтерес яких до операцій з дорогоцінними металами останнім часом явно зростає.

За останні роки в багатьох країнах комерційні банки взяли на себе достатньо великий обсяг фінансування золотодобування. З'являються спеціальні банківські структури, котрі орієнтовані на роботу з дорогоцінними металами. Основоположною в розвитку таких банків лежить чітка стратегія роботи на ринку золота, де золото розглядається як важливий фінансовий інструмент. Ці банки, як правило, прагнуть обслуговувати повний цикл руху дорогоцінних металів з надр до кінцевого споживача. Це обумовлює необхідність проведення широкого спектра здійснюваних операцій: від покупки золота у надрокористувачів до здійснення його експорту і надання відповідних консультацій.

З розвитком міжбанківського ринку серед комерційних банків різних країн, можливе спостереження поступового розшарування: великі гравці на ринку золота будуть спеціалізуватися на роботі з надкористувачами і надавати максимальний спектр послуг, пов'язаних з обігом дорогоцінних металів; більш дрібні учасники ринку матимуть змогу зосередитись на проведенні окремих операцій і стануть партнерами великих банків.

Завданнями ж центральних банків, повинні стати, перш за все, вдосконалення відповідної правової бази організації ринку; здійснення заходів, спрямованих на підвищення ліквідності золотого ринку і розширення конкурентного середовища. Сюди також можна віднести подальший розвиток системи ведення банками металевих рахунків. Це надасть можливість здійснювати операції без переміщення фізичного металу, що дозволить заощадити витрати по інкасації золота, збільшити оборот міжбанківської торгівлі золотом.

Якісний уклін у розвитку ринку повинен робитися не тільки на банківське співтовариство, але й на галузі виробництва і видобутку золота, хоча їх і небагато, та вони є. Ефективність розвитку галузей видобутку і виробництва золота природним чином впливає на збільшення обсягів банківського бізнесу з золотом, і відповідно оборотів ринку. У зв'язку з цим при оцінці перспектив банківського бізнесу необхідно враховувати взаємозв'язок політики державного регулювання і контролю з комерційним інтересом банківського сектора.

Організація ринкового механізму розподілу видобутих дорогоцінних металів та здійснення операцій купівлі продажу їх на вторинному ринку повинні базуватися на таких основних принципах [16]:

1. Наявність державного регулювання та контролю за дотриманням встановлених правил, здійснення операцій купівлі-продажу дорогоцінних

металів, які проводяться Міністерством фінансів України та Національним банком України.

2. Першочергове право уряду на придбання нововидобутого або просто металу, що пропонується на ринку, за рахунок коштів державного бюджету, але за єдиною для всіх ринковою ціною.

3. Обіг на ринку дорогоцінного металу лише у стандартизованій формі, тобто у зливках стандартної форми та якості. Це забезпечить гарантовану якість поставок металу, порівнянність цін та сумність ринку України зі світовими центрами торгівлі дорогоцінними металами.

4. Ринковий механізм визначення цін на дорогоцінні метали. Вони визначаються на основі співвідношення попиту та пропозиції без прямого адміністративного втручання органів державної влади.

5. Право Національного банку України на здійснення інтервенцій на ринку дорогоцінних металів з метою підтримки цін на бажаному рівні у випадках, коли відбувається їх спекулятивне коливання з внутрішніх причин.

6. Надання Національним банком України ліцензії торговцям монетарними металами (виходячи з критеріїв їх ліквідності та професійної придатності) та нагляд за торговцями дорогоцінними металами з метою забезпечення стабільності ринку.

7. Недержавний статус організаційної структури ринку дорогоцінних металів (що не включає певних прав Національного банку України щодо організаційних чи кадрових рішень такої структури).

8. Стимулювання надходження до країни дорогоцінних металів шляхом ліберальної податкової, митної та ліцензійної політики уряду та Національного банку України.

9. Забезпечення регіонального статусу ринку щодо країн Чорноморського економічного співробітництва чого слід досягти й успішним розвитком

операційної діяльності ринку, й відповідними дипломатичними та зовнішньоекономічними кроками української влади.

Створення в Україні національного та міжнародного регіонального ринку золота на вищезазначених принципах вимагає нового ліберального законодавства щодо операцій із золотом. У ньому повинно бути передбачено право на здійснення операцій і резидентами, і нерезидентами за вільними ринковими цінами, які не обкладаються податком на додану вартість або іншим спеціальним податком. Експорт та імпорт дорогоцінних металів (принаймні придбаних на ринку або таких, що ввозяться для продажу на цьому ринку) не повинні обмежуватися.

Найбільш важливим фактором, що може обмежувати потенційне зниження цін на золото, стане зменшення різниці між цінами на золото і витратами на виробництво у найбільш високо витратних гірничодобувних компаній світу. Якщо ціни опустяться приблизно до 1150 дол./унцію, виробники потраплять під сильний тиск. І в цьому випадку ймовірно як зупинка підприємств, так і незаплановані перебої у виробництві. Із плином часу точка беззбитковості буде підніматися все вище, реагуючи на зростання витрат на видобуток, викликаний, у свою чергу, зниженням якості руди, підвищенням важкодоступності золотих жил і підвищенням рівня заробітної плати та витрат на електроенергію. У цьому сенсі золотодобувний сектор може незабаром придбати характеристики, які в останні два роки домінують у секторі платини, а саме закриття виробництва на тлі падіння цін нижче рівня витрат, а також страйки та інші конфлікти, які обмежують виробництво і утримують ціни від падіння.

З урахуванням усіх цих факторів аналітики Natixis вважають, що у 2016 і 2017 рр. середня ціна на золото перевищить рівень витрат (1150 дол./унція). Згідно з базовим прогнозом аналітиків банку, у 2016 році середня ціна на золото складе 1240 дол./унція, а в 2017 р. – 1250 дол./унція.

Стрімке зростання обсягів імпортованого і проданого металу вже було зумовлене насамперед стрімким зростанням ювелірної галузі, а потому й попитом з боку непромислових споживачів (фізичних та юридичних осіб). Поступове збільшення банків - учасників цього ринку призвело до зниження торгової маржі й наближення внутрішньо українських цін на банківські метали до світових котирувань.

Нині вітчизняні ціни на банківські метали, насамперед на золото, цілковито відображають світовий курс, тобто наш внутрішній ринок "б'ється в одному пульсі" із зовнішнім, що є свідченням інтегрованості у світовий ринок банківських металів. Йому доводиться мати справу з усіма процесами та тенденціями світового ринку золота.

Сьогодні Україна - чистий імпортер банківських металів, оскільки власного видобутку фактично не має [20].

Висновки

Провівши дослідження світових цін на золото, я отримала інформацію, щодо їхньої динаміки, починаючи з 2000 року. За вихідними даними можна зробити висновок, що цей банківський метал стабільно зростав в ціні до 2015 року, але зараз зниження його вартості зумовлене підвищенням ціни на долар, що в свою чергу зумовлене нестабільністю політичної ситуації в Греції та її можливим виходом з ЄС та падінням світових цін на нафту. Зростання долара також стало підставою для підвищення цін на активи, що оцінюються в доларах США та одночасним зниженням попиту на них. З проведеного дослідження зрозуміло, що хоча в Україні ціни на золото не мають такої різниці у 2016 та 2017 як на світовому ринку, вже ж довго залишатися на такому рівні вони не зможуть.

Стабілізація цін на золото на світовому ринку забезпечить стабільні ціни на цей метал і в Україні. Це буде запобіжним заходом від «здешевлення» золотого запасу та знецінення золотих злитків приватних інвесторів, а також збільшить попит на державні цінні папери, що зберігаються в золотовалютних резервах.

Аналіз результатів проведеного дослідження дає змогу зробити такі висновки та пропозиції:

- процеси глобалізації та інтеграції фінансових ринків обумовлюють необхідність наявності певних елементів, які захищатимуть національну економіку від негативного впливу ззовні. Золотовалютні резерви є одним з таких елементів, а золото є важливою складовою цих резервів;

- зростання нестабільності та ризикованості фінансових ринків обумовлюють наявність стратегії та методів управління золотовалютними резервами з метою оптимізації їх структури та дохідності;

- враховуючи сучасні тенденції в світовій економіці та особливості золота як резервного активу, необхідно рекомендувати збільшувати питому вагу золота

в структурі золотовалютних резервів Національного банку. Необхідно насамперед довести питому вагу монетарного золота в Україні до 15 %, що відповідає структурі золотовалютних резервів сучасних європейських країн, а також ввести граничні значення відхилень обсягів монетарного золота залежно від зміни курсів іноземних валют, з яких формуються резерви Національного банку України;

– питома вага золота в золотовалютних резервах багатьох країн значно знизилася за останні тридцять років, але зберігання та управління національним золотовалютним резервом залишається однією з основних функцій центрального банку. Тому необхідно використовувати як складову резервів монетарне золото, оскільки воно є високоліквідним, високонадійним та дохідним активом та забезпечує суверенітет країни.

Список використаних джерел

1. Закон України Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними Із змінами, внесеними згідно із Законами N 1807-III ([1807-14](#)) від 16.10.2014
2. Аналіз цінового тренда на ринку золота. Історія цінових злетів і падінь [Електронний ресурс] / Золото и деньги. — Режим доступу : <http://www.dragmet.com.ua/uk/rynok-zolota-analiz-tsinovykhtendentsiy-ta-rozvytku-infrastruktury.html>.
3. Блащук Ю. Деякі міркування щодо ринку дорогоцінних металів в Україні / Ю. Блащук // Вісник НБУ. — 2014. — №12. — С. 43—46.
4. Вернер Н. Шлях золота / Н. Вернер // Український діловий тижневик "Контракти". — 2014. — № 20. — С. 6—15.
5. Грайс Ділан. Ринок золота оздоровився [Електронний ресурс] / Ділан Грайс. — Режим доступу : <http://www.firtka.if.ua/?action=show&id=34811>.
6. Державна пробірна служба України. Інформаційно-аналітичні матеріали про діяльність ювелірної галузі України у 2015 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://assay.gov.ua/denj1.nsf>.
7. Інформаційне агенство УНІАН. Світовий попит на золото за рік впав на 15% [Електронний ресурс] / УНІАН. — Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/885466-svitoviy-popit-na-zoloto-zarik-vpav-na-16.html>
8. Житний П .Є. Проблеми та перспективи інвестування в золото / П. Є. Житний, С. А. Дайнеко // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/fkd/2015_1/index.html.
9. Заячківська О.В., Дудін С.А. Особливості функціонування ринку золота на сучасному етапі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2014_1/3.pdf.

10. Китай збільшив золотовалютні резерви до \$3,82 трлн [Електронний ресурс] / Портал бізнес-ідей. — Режим доступу : http://business-tv.com.ua/news/kitai_zbilshiv_zolotovalyutni_rezervi_do_3_82_trln-108.html.
11. Мельник В. В. Міжнародна інвестиційна діяльність : навч. посіб. / В. В. Мельник, В. В. Козюк. — Тернопіль : Карт-бланш, 2003. — 249 с.
12. Мировой рынок золота [Электронный ресурс] / In Zoloto. — Режим доступа : <http://inzoloto.ru/investicii-v-zoloto/mirovoj-rynok-zolota>.
13. Мировой рынок золота. Энциклопедия инвестора [Электронный ресурс] / сайт "Академик". — Режим доступа : <http://investments.academic.ru>.
14. Портянко О. П. Вплив мита і податків на кон'юктуру ринку ювелірних виробів України [Електронний ресурс] / О. П. Портянко. — Режим доступу : http://esteticamente.ru/portal/Soc_Gum/itpm/2015_1/Por_ko.htm.
15. Рынки золота [Электронный ресурс] / Financial services provided by InstaForex Companies Group Copyright. — Режим доступа : <http://instaforex.com.ua/ru/gold.php>.
16. Савчук Н. Ринок золота: Сучасний стан та перспективи розвитку / Н. Савчук // Ринок цінних паперів України. — 2015. — №8. — С. 22-27
17. Святненко А. Золоті інвестиції. Коштовні метали торік стали третім за дохідністю фінансовим інструментом для українців / А. Святненко. — Дзеркало тижня. — 2014. — №12 (636). — С. 7—13. 6.
18. Яременко С., Юрчук Г., Ринок банківських металів – новий сегмент фінансового ринку України. // Вісник Національного банку України, 2014, №1
19. <http://www.ubdm.com.ua>. – Офіційний сайт Української біржі дорогоцінних металів
20. <http://www.bank.gov.ua> офіційний сайт Національного банку України
21. <http://www.forexua.com> – Інтернетсайт "Форекс Україна», 2015